

LA VITA È BELLA

LA TENDRESA CONTRA L'HORROR

Sinopsi – Comentari

Arezzo (Itàlia), 1939. Guido un home tot alegria, innocència i ganes de viure, deixa el seu poble de la Toscana i marxa a la ciutat, amb el seu amic, el poeta Ferruccio. Allà treballarà de cambrer a l'hotel del seu oncle, i començarà a percebre la intolerància contra els seus, contra els jueus.

Guido s'enamora de la mestra de l'escola local, Dora. Dora pertany a una rica família de la ciutat, però es sent ofegada pels convencionalismes i la hipocresia de la seva classe social. No dubtarà en marxar amb Guido, que la seduirà mitjançant la seva imaginació i el seu esperit lliure.

Cinc anys més tard, en una Itàlia ja ocupada per l'exèrcit nazi, Dora i Guido tenen un fill (Josué), viuen en un pis de l'oncle d'en

Guido i regenten una llibreria, però la pressió antisemita és cada cop més gran. Les lleis racistes alemanyes són ja vigents a Itàlia. Un dia Guido i Josué són detinguts i traslladats a un camp de concentració. Dora, per amor, els seguirà. A partir d'aquí Guido tractarà de mantenir al marge de l'horror el seu fill a través d'un joc, producte de la seva fantasia, producte de la seva capacitat fabuladora.

La pel·lícula de Benigni és un encreuament on la comèdia i el romanticisme topen amb la dura realitat de la perversió humana. L'amor passa per sobre de la hipocresia i els amants troben la felicitat. Més tard, però, l'argument fa un gir inesperat, com el que van donar les vides de més de 8000 jueus italians que creien que podien viure segurs en la Itàlia mussoliniana.

Quan Guido i el seu fill són deportats, i Dora els segueix, Guido està disposat a aconseguir un objectiu probablement impossible: protegir el seu fill dels horrors que l'envolten, ocultant la por, l'esgotament i conservant l'humor i la imaginació malgrat estar envoltat de les circumstàncies més inhumanes i inimaginables. Guido vol seguir creient que la vida és meravellosa.

Benigni, igual que Chaplin i Keaton, crea personatges que mitjançant la comicitat transmeten un toc d'amargor, de reflexió moral i d'avertiment.

La història que se'ns explica passa a la Toscana natal de Benigni. Tot i que la seva família no és jueva, el seu pare fou empresonat a Alemanya durant la Segona Guerra Mundial, la qual cosa va canviar la seva vida per a sempre. Sembla que Benigni mai es va plantejar fer una pel·lícula sobre aquestes qüestions fins que va llegir una frase que el va emocionar. Una frase atribuïda a Trotsky. Trotsky atrapat en un búnker a

l'espera dels sicaris de Stalin, creient que s'acabaven els seus dies, va dir que malgrat tot, "la vida és meravellosa".

Pensant en una reacció com aquesta a les portes de la mort, Benigni va decidir fer una pel·lícula sobre l'alegria de viure, sobrevivint a les condicions més adverses. Al mateix temps, Benigni va tenir l'oportunitat d'explorar la història del seu país, en una època en la que es van deportar milers de jueus. Així va néixer aquest conte màgic, aquest relat d'amor en un camp de concentració.

Roberto Benigni va declarar que l'humor dels primer moments de la pel·lícula fa més tràgic allò que passa a Guido i a la seva família. "El riure ens salva, ens obliga a considerar-ho tot, el cantó surreal i el cantó divertit. Imaginar ens disposa a no quedar reduïts al no-res. Ens dóna coratge per sobreviure durant totes les nits sense fi."

El director ens explica la història com si fos una fàbula, un conte, tant en el guió, com en el tractament visual, com en les interpretacions, però l'horror, la brutalitat van apareixent progressivament. "Mai em vaig plantejar reconstruir la Itàlia d'aquell moment històric. La meua pel·lícula no és un document. És un conte infantil, amb el camp de concentració fent de gola del llop", ens explica Benigni. Guido representa la llibertat total, la generositat i la innocència d'un nen.

El director, però, també va voler retratar les experiències reals d'aquells que van viure situacions reals a les dels personatges. Es va entrevistar amb supervivents dels camps, va llegir històries i articles i va parlar amb aquells que van viure aquella època. Al llegir i escoltar les històries de les famílies jueves italianes, Benigni va comprendre el canvi dràstic que van patir les seves vides: una dia formaven part de la vida tranquil·la dels turons de la ciutat i, al següent, foren deportats. Benigni recrea aquesta transformació amb un canvi de to en el film. Molta gent pot identificar-se amb la vida de Guido: amor, felicitat i després, de sobte, el terror.

Per retratar el món dels camps de concentració, Benigni també es va documentar àmpliament: "Cap pel·lícula pot explicar realment el que va passar. No es pot ensenyar l'horror inimaginable, per això no vaig voler que el públic pensés que la pel·lícula seria realista. Però em va impactar la idea de que per algú com en Guido tot podia ser un joc. És una cosa de la que ja en parla Primo Levi en "Si això és un home". Descriu l'alba en un camp, quan tots els presoners estan despullats i immobilitzats. I es pregunta què passaria si tot fos un broma. Allò no podria ser veritat."

Aquesta fou la base sobre la que Benigni va elaborar la història de Guido i com aquest construeix un mur imaginari que aparti el seu fill de l'horror. "No hi ha res més bonic i emotiu que una història d'amor amb un nen. La idea de salvar un nen del trauma, la idea de protegir la seva innocència és una de les més antigues, meravelloses i profundes que poden existir a la Terra. Josué pot entendre-ho tot, però al mateix temps, pot pensar que es tracta d'un joc", afirma Benigni.

El connatural histrionisme de Benigni es torna més amable en aquesta cinta, on les al·lusions a Chaplin o als Marx són constants. El cotxe amb els frens trencats que passa pel mig d'un poble on estan esperant un capítol del règim, Guido fa gestos perquè la gent s'aparti i el públic creu que fa la salutació feixista o l'actuació a l'escola on Guido –un jueu– ha de parlar de la supremacia de la raça italiana, recorden, certament "El Gran Dictador" de Chaplin. O gags visuals ingenus com el canvi de barrets; ous esclafats al cap o el cambrer que tot li cau ens evocuen els Germans Marx.

El director mesura, amb ofici, el ritme de la pel·lícula. Tot i que la primera part la història se'ns presenta com un relat màgic i romàntic, a poc a poc van apareixent elements inquietants que enllaçaran amb una realitat abominable: els fills del sastre que es diuen Adolfo i Benito; el cavall pintat de groc pels antisemites; el problema de matemàtiques racistes que explica la directora de l'escola; els camises negres per tot arreu...

FITXA DEL FILM

Títol original: La vita è bella.
Producció: Malampo Cinematogràfica.
Itàlia, 1998.
Direcció: Roberto Benigni.
Guió: Roberto Benigni i Vincenzo Cerami.
Fotografia: Tonino Delli Colli
Música: Nicola Piovani
Durada: 115 minuts.

Intèrprets:

Roberto Benigni (Guido Orefice); Nicoletta Braschi (Dora); Giustino Durano (Oncle Eliseo); Sergio Bini Bustrie (Ferruccio Papini); Marisa Paredes (mare de Dora); Horst Buchholz (Dr. Lessing); Giuliana Lojodice (la directora); Giorgio Cantarini (Josué).

ACTIVITATS

1.- En el camp de concentració Guido li fa viure la ficció a Josué que tot és un joc que té com a premi un carro blindat. Però, quin és el veritable premi que Guido fa guanyar a Dora i a Josué?

2.- Dora és un altre dels personatges interessants del film: valoreu les seves reaccions des del trencament amb la seva classe social fins al final de la pel·lícula.

3.- El Doctor Lessing es mostra com una persona amable a l'hotel, però després en el camp de concentració tot i que ajuda Guido, quan aquest li diu que la seva esposa també és al camp, el doctor té una reacció inesperada. Com valoreu l'evolució d'aquest personatge? Podríem considerar la seva actitud com a simbòlica d'un tipus de persona?

AUSCHWITZ

La primavera del 1940, l'exèrcit alemany va establir el camp de concentració d'Auschwitz, el nom germànic d'una ciutat polonesa de l'alta Silèsia. Allà, als dos camps pròxims muntats als mesos següents, hi va morir almenys un milió de persones fins al gener del 1945, quan hi van arribar els soldats soviètics.

A Mein Kampf, Hitler ja formulava l'antisemitisme com una de les bases de la seva política, justificada amb ínfules pseudocientífiques: els jueus eren paràsits que infectaven el cos social dels alemanys, la raça superior. La persecució va començar tan bon punt arribà al poder, el 1933. El 1939, quan va esclatar la Segona Guerra Mundial, 150000 jueus havien fugit d'Alemanya, i el mig milió escàs que hi quedava havia de viure en guetos o en camps de concentració, desposseïts de la ciutadania. Però, encara llavors, l'odi nazi contra el jueu semblava "conformar-se" amb l'espoli i la degradació o l'expulsió. L'extermini, el genocidi, l'anomenada "solució final" va començar el 1941, i no se sap del cert si ja estava planificada d'abans o bé Hitler la va improvisar sobre la marxa. En tot cas, es va convertir en una obsessió, en una fúria.

En uns papers secrets, Himmler va escriure: "Espero veure desaparèixer totalment la noció de jueu". Per realitzar aquesta esperança infame, els nazis van recórrer a partir del 1941, primer, als afusellaments en massa, i als gasos de monòxid de carboni. Però

l'arma definitiva va ser el Cyclon B, un pesticida. Els camps disseminats per l'Europa central i de l'est es van començar a equipar amb cambres de gas i crematoris, l'últim pas en la destrucció de l'ésser humà.

El sistema era tenir mà d'obra barata, amb un tractament depriment fins que l'ésser humà estigués del tot degradat i per si sol desaparegués. Ara, els jueus van sofrir molt més perquè van ser exterminats amb aquest procediment d'entrada ràpida, diu l' Antoni Roig, soldat republicà i supervivent de Mauthausen.

Un grapat de cendra i un número de matrícula ratllat en un registre era tot el que en quedava després, segons escriu Primo Levi a *Si això és un home*. Els jueus, però també els gitanos i tots aquells que els nazis consideraven “infrahomes”, eren duts en tren als camps d'extermini, on desapareixien.

Les lleis racistes del règim nazi. (Nuremberg 1933)

Convençut de la consciència que la força de la sang alemanya és la premissa de la perpetuació del poble alemany i inspirat en la voluntat indomable d'assegurar el futur de la nació alemanya, el Reichstag (parlament alemany) ha adoptat per unanimitat aquesta llei, que és proclamada pels presents:

- 1.- Els matrimonis entre jueus i subjectes de sang alemanya són prohibits.*
- 2.- La relació extramarital entre jueus i persones de sang alemanya és prohibida.*
- 3.- Els jueus no poden utilitzar per al servei de la seva llar dones de sang alemanya de menys de 45 anys (...)*
- 4.- Les infraccions a l'apartat 1 seran sancionades amb una pena de reclusió.*

El suport capitalista a Hitler

Al començament vam votar el partit populista (conservador); però els conservadors no podien governar el país: eren massa febles. En aquesta lluita implacable pel pa i pel poder, necessitàvem ser guiats per una mà vigorosa i ferma. La de Hitler ho era. Després dels anys que vam passar sota el seu comandament ens sentíem molt més satisfets. Volíem un sistema que funcionés bé i que ens donés uns mitjans per poder treballar tranquil·lament...”

Declaració d'A. Krupp al procés de Nuremberg (1948)

ACTIVITATS

1.- Feu una feina d'investigació i elaboreu un petit informe sobre les característiques del partit nazi d'Adolf Hitler: racisme, anticomunisme, militarisme... Com i quan van pujar al poder els nazis ? Quin paper tenia la dona a la societat nazi?

2.- Què prohibien les lleis de Nuremberg? Com ho castigaven? Quant de temps feia que Hitler havia pujat al poder quan es van aprovar aquestes lleis?

3.- Per què els grans industrials van donar suport a Hitler per aconseguir el poder? De què tenien por aquests industrials en temps de crisi?

EL TESTIMONI DE PRIMO LEVI

El mateix Benigni ens explica que per realitzar la seva pel·lícula, les obres de l'escriptor Primo Levi foren fonamentals. Primo Levi, jueu italià deportat a Auschwitz, ens aproxima a "Si això és un home" o a "La treva" al coneixement del sistema més cruel d'humiliació i d'extermini que els humans hem estat capaços de crear o de deixar crear: els camps nazis.

En un moment de "La vida és bella", Guido abans de descobrir, al camp de concentració, un muntanya de restes humanes enmig de la boira, en una escena fantasmagòrica diu : *Potser tot això no és més que un somni*. Un pensament que, segons diu ell mateix, Primo Levi tenia constantment.

Text 1

"Sucumbir és el més senzill: només cal complir les ordres que es reben, no menjar més que la ració, seguir la disciplina del camp i de la feina. L'experiència ha demostrat que, d'aquesta manera, només excepcionalment es pot durar tres mesos. Tots els muselmänner, els enfonsats, que van al gas tenen la mateixa història o, en realitat, no tenen història (...). Un cop al camp, degut a la seva essencial incapacitat, o per desgràcia, o per culpa de qualsevol accident trivial, s'han vist perduts abans d'haver-se pogut adaptar; han estat vençuts abans de començar, no es posen a aprendre alemany ni a discernir res en l'infern embolic de lleis i prohibicions. El seu cos es va transformant en una ruïna, i aviat res pot salvar-los de la selecció o de la mort per esgotament. La seva vida és curta però el seu nombre és desmesurat ; són ells, els Muselmänner, els enfonsats, els fonaments del camp, ells la massa anònima , contínuament renovada i sempre idèntica, de no-homes que marxen i treballen en silenci (...)Es dubta en anomenar-los vius: es dubta en anomenar mort la seva mort, davant de la qual no tenen por perquè estan massa cansats per a comprendre-la.

Són els qui tinc més en la meva memòria amb la seva presència sense rostre, i si pogués tancar a tot el mal del nostre temps en una imatge, escolliria aquesta imatge, que em resulta familiar: un home demacrat, amb el cap cot i l'esquena corba, en la cara i en els ulls dels quals no es pot llegir ni un rastre de pensament."

Text 2

“Ja dormiten molts quan una onada d’ordres, de blasfèmies i de cops indica que la comissió està a punt d’arribar. El Blockältester i els seus ajudants, a crits i cops de puny, a partir del fons del dormitori, foragiten cap endavant la turba de despullats espantats i els fan encabir dins el Tagesraum, que és la Comandància. El Tagesraum és una habitació de set metres per quatre: quan la cacera s’ha acabat, dins del Tagesraum hi ha una massa humana calenta i compacta que envaeix i omple tots els racons i exerceix en les parets de fusta una pressió que les fa fer cruixir.

Ara som tots al Tagesraum i a més de no haver-hi temps, tampoc hi ha espai per a tenir por. La sensació de la carn calenta que oprimeix per a tot arreu és singular i no és desagradable. Cal tenir el nas ben alt per

trobar aire, i no arrugar o perdre la fitxa que tenim a la mà.

El Blockältester ha tancat la porta del Tagesraum que toca al dormitori i ha obert les altres dues que, del Tagesraum i del dormitori, es passa a l’exterior. Aquí, davant de les dues portes, es troba l’àrbitre del nostre destí, que és un suboficial de les SS. Té a la dreta el Blockältester, a l’esquerra el furrier de la barraca. Cadascú de nosaltres, sortint despullats del Tagesraum a l’aire fred d’octubre, ha de recórrer les poques passes que hi ha entre les portes davant dels tres, entregar la fitxa al SS i entrar per la porta del dormitori. El SS, en la fracció de segon entre les dues passades successives, amb una mirada de cara i d’esquena, decideix la sort de cadascú i entrega per la seva banda la fitxa a l’home que té a la dreta o a l’esquerra, i això és la vida o la mort de cadascú de nosaltres (...). Com tots he passat amb pas enèrgic i elàstic, procurant portar el cap ben alt, el pit fóra i els músculs contrets i marcats. A cua d’ull, he procurat veure on anava a parar la meva fitxa, i m’ha semblat que anava a parar al cantó dret.

A mesura que anàvem tornant al dormitori, ja podíem vestir-nos. Ningú coneix ara amb certesa la pròpia destinació. Cal saber primer amb seguretat si les fitxes dels condemnats són les que han anat a parar a la dreta o a l’esquerra (...). Tots s’apleguen al voltant dels més vells, dels més desnodrits (...) si les seves fitxes han anat a parar a l’esquerra, l’esquerra és amb tota seguretat el cantó dels condemnats.

Abans que la selecció s’hagi acabat, tots saben ja que l’esquerra ha estat efectivament la schlechte Seite, el cantó infaust.”

Primo Levi. Si això és un home

ACTIVITATS

1.- A qui Primo Levi anomena enfonsats? Quines consideracions morals podríem fer davant aquesta massa anònima majoritària que va morir als camps d'extermini?

2.- Degradació i terror, aquestes eren les coordenades del sistema dels camps nazis. Què es podia fer per lluitar contra aquesta lògica? Què podríem fer perquè això no tornés a passar?

ELS CATALANS ALS CAMPS NAZIS

“Als camps, no hi valia la fortalesa física, no hi valia que estiguessis habituat a tota mena de sofriments o d'incomoditats externes. No hi valia que haguessis nascut a pagès i que sabessis què és patir molt de fred, o les gelades al matí, la monotonia de dies i dies de neu, el vent rúfol o un sol implacable. Del camp han sortit els que deien: “malgrat tot, nosaltres som més forts que el feixisme”, o els que es repetien: “jo he de

sortir d'aquí per veure els meus”. La moral personal era el primer pas per a trobar fórmules de solidaritat i de resistència.

(...) En Joan de Diego em va dir:

“- Al camp ens van robar la llibertat física, però la llibertat ideològica, la llibertat de l'esperit, aquesta no ens l'han robada mai”

(...) “Així, ens vam organitzar per instint de sobreviure. Després va venir el sentit polític de la supervivència col·lectiva. Era un món nou i a poc a poc el vam anar fent una mica millor”

Aquesta és l'opinió de Joan de Diego. Altres deportats se sentien més lligats als esdeveniments històrics i s'arrapaven a l'esperança de veure l'Alemanya nazi vençuda per la Unió Soviètica. La qüestió més important era oblidar que et consideraven un número i a poc a poc esdevenir, una altra vegada, una persona.

Una persona que anava reconstruint totes les traces humanes que la deportació esboirava. Ens diu la Neus Català:

“Cada dia anava darrera de la barraca i, amb aquell fred que feia, obria l'aixeta i em rentava. Moltes vegades havia d'esperar una bona estona perquè en baixés aigua. Al començament només rajava gel de l'aixeta. Érem loques (parracs) humanes, desferres.”

La Neus sabia molt bé que, si es deixava de rentar alguna vegada, el seu cos es degradaria, es deixaria anar i acabaria convertint-se en una bestiola, en allò que els nazis volien.

(...) Una exdeportada francesa d'origen espanyol em va escriure aquesta carta:

“La nostra companya Charlie, el seu veritable nom era Carlota García, no era catalana, sinó basca, i el seu marit era valencià. Charlie era una dona meravellosa, sempre a punt per ajudar les seves camarades i amigues que la necessitaven.

A Ravensbrück, al Block 32 on ens trobàvem, era com un raig de sol; sempre somreia i ens animava a tots amb paraules amables i plenes d'optimisme. Quan vaig arribar al camp de Ravensbrück (...) Charlie va avançar cap a nosaltres, sabent que érem espanyoles, i ens va agafar sota la seva protecció. Des d'aquell moment Charlie no ens abandonà mai més (...) Quan em cridà el comandant del camp per fer-me complir un càstig de 14 dies de calabós, em va acompanyar un tros i em va dir: “sigues valenta, te n'has de sortir d'aquesta, canta i pensa i pensa en la llibertat”. Em va animar fins a tal punt que vaig sortir del maleït calabós molt afeblida, però viva. Després d'allò em va mostrar una abnegació enorme; triava les millors patates de la seva escudella perquè jo mengés, i Déu sap el que valia una patata al camp. (...)Quan vam abandonar Ravensbrück cap a un destí desconegut per a nosaltres, va dir-me: “Sigues valenta, anem cap a la llibertat, deixem aquest maleït camp.” Durant els cinc dies de viatge en vagons de bestiar, em va mimar i protegir, tot trobant històries divertides per fer riure les nostres companyes en el curs d'aquell viatge sinistre per tal d'evitar el pànic. Finalment vam arribar a Mauthausen. Durant aquell trajecte esgotador fins al camp, ella va ser qui em salvà la vida.”

**Montserrat Roig. Els catalans als camps nazis.
Fragments de les pàgines 245,246,247,264 i 265.
Edicions 62. Barcelona, 1991**

ACTIVITATS

- 1.- Establiu un paral·lelisme entre el protagonista de la “La vida és bella” i els exemples que ens explica Montserrat Roig. Què es pretenia en els dos casos?**
- 2.- A Catalunya hi ha una associació anomenada Amical de Mauthausen. Investigueu sobre els seus objectius i activitats.**

LA MORT D'ANNA FRANK

“El diari d'Anna Frank” és un dels llibres més llegits del món. En l'obra, Anna Frank, jueva alemanya nascuda a Frankfurt (1929) i morta al camp de concentració de Bergen-Belsen (1945) ens narra les peripècies i les angoixes que ella i la seva família van patir a la que ella anomena “casa del darrera” d'Amsterdam, on restaren amagats des del juliol de 1942 a l'agost de 1944, per no ser enviats als camps nazis. Finalment delatats, Anna, la seva família i altres ocupants de l'amagatall foren deportats. Les pàgines del diari s'han convertit, pel seu poder d'identificació amb allò que sent i viu una noia de 14 anys en unes circumstàncies tan determinades, en la més formidable denúncia del nazisme i de qualsevol forma d'intolerància i crueltat humanes.

Els innumbrables lectors d'Anna Frank, quan acaben de llegir el diari els queda un regust profund d'amargor perquè saben que l'obra s'interromp el dia 1 d'agost de 1944, a causa de la detenció d'Anna Frank tres dies més tard, el dia 4. Anna Frank va seguir vivint entre set i vuit mesos més, uns mesos de terrible patiment i crueltat.

Fins avui no se sap del cert qui va ser el responsable de la delació dels Frank i els seus amics. Després de la guerra es va investigar un empleat del magatzem de l'empresa del pare, però les proves no van ser suficient per iniciar un procediment. Recentment, investigadors assenyalen com a culpable, un holandès col·laboracionista amb els nazis que havia tingut negocis amb Otto Frank, el pare d'Anna, i que necessitava (a l'estiu de 1944) diners urgentment, la qual cosa devia fer que indiqués als nazis l'amagatall de la família Frank

El cert és que després de la detenció, la família Frank i els altres ocupant de la casa del darrera, com l'anomenava Anna, foren conduïts primer a la comissaria de les SS, i un dia més tard al camp holandès d'internament de Westerbork, on van ser obligats a fer tota una sèrie de feines tòxiques que li van provocar molts problemes respiratoris a l'Anna. Al cap d'un mes, el dia 3 de setembre, Anna i els seus van ser obligats a pujar al darrer comboi de jueus holandesos en direcció a Auschwitz. Els aliats estaven arribant, en aquells moments, a la frontera sud holandesa.

El transport consistia en vagons de bestiar, la gent anava apilada, sense menjar ni beure ni poder fer les seves necessitats, així durant tres dies. De les 1019 persones que van viatjar en el tren, 258 homes i 212 dones van ingressar al camp i els fou tatuat un número al braç esquerre, les altres 549 persones, entre elles els nens més petits de 15 anys, van ser portats directament a les cambres de gas.

Un cop a Auschwitz, les famílies foren separades. Anna, la seva germana Margot i la seva mare, foren obligades a despullar-se i a "desinfectar-se". En aquest moment va començar un llarg via crucis de fam, malalties i fred. Anna i Margot van romandre menys de dos mesos a Auschwitz, i després foren traslladades a Bergen-Belsen. La mare, Edith Frank es va quedar i morí el 6 de gener de 1945, víctima de la fam i de l'esgotament.

Quan les germanes Anna i Margot van arribar al Bergen-Belsen a finals d'octubre o principis de novembre de 1945, el camp estava ple de gent, i els presos seguien arribant. Hi mancaven instal·lacions higièniques i de menjar, pràcticament, no n'hi havia. Les SS no podien mantenir l'ordre en aquell colossal caos, només es limitaven a impedir les fugues i a deixar morir els ocupants. Van començar les epidèmies i com que no hi havia

medicaments, no es van poder parar: La més terrible fou el tifus que va matar 50000 persones en tres mesos.

Una amiga d'Anna, Hanneli, va explicar anys més tard que es va trobar amb Anna Frank a Bergen-Belsen, tot i que no la va poder veure, perquè era de nit i una tanca de filferro recoberta de palla les separava. Hanneli explica que Anna era una noia desfeta, que plorava constantment. Deia "Ja no tinc pares", pensant que el pare havia anat a la cambra de gas (El pare fou l'únic supervivent de la família). Explicà que la seva germana Margot estava molt malalta, que no tenien res per menjar, que tenien molt fred i que li havien afaitat el cap.

Els testimonis de la barraca on Anna i Margot Frank van passar els seus darrers dies diuen que les dues van contraure el tifus. Els paràsits que Anna tenia incrustats a la roba li feien tant de fàstic que es va treure la roba i la va llançar. Anna anava amunt i avall embolicada amb una manta fins que la solidaritat de les companyes va fer que pogués vestir-se de nou. Les noies tenien la cara demacrada, eren tots pell i os, a més a la barraca tenien el pitjor lloc, prop de la porta i es morien de fred. Se les sentia dir "tanqueu la porta, tanqueu la porta", però cada dia se les sentia menys. A finals de febrer o a principis de març de 1945, les germanes Frank, van morir. Van treure els seus cadàvers i els van col·locar davant de la barraca. Després se'ls van emportar i els van llançar a una enorme fossa comuna, on hi van anar a parar milers de cossos.

ACTIVITATS

1.- El cas d'Anna Frank i de la seva família és un dels més colpidors dels milions d'històries de persecució nazi contra els jueus, precisament perquè coneixem de primera mà allò que pensaven, allò que sentien i allò temien les víctimes del règim de Hitler. Elaboreu un mural sobre la figura d'Anna Frank a partir de citacions del seu diari i de diverses informacions i fotografies que podreu trobar a www.annefrank.nl i www.annefrank.de [Anne frank Zentrum. Rosenthaler Strasse, 39. 10178 Berlin.